

С.А. // Вісник Дніпропетровської державної фінансової академії: Економічні науки. – 2011. – №1 (25). – С. 111–115.

3. Про систему оподаткування: Закон України від 25.06.1991 №1251-ХІІ. Місцеві податки і збори (обов'язкові платежі). – Режим доступу: <http://zakon.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi?nreg=1251-12>.

4. Про місцеві податки і збори: Декрет Кабінету Міністрів України від 20 травня 1993 р. №56-93. – Режим доступу: <http://zakon.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi?nreg=1251-12>.

Козак Г. І.

викладач-стажист кафедри фінансів

НАСЕЛЕННЯ ЯК ФАКТОР РОЗВИТКУ НЕДЕРЖАВНИХ ПЕНСІЙНИХ ФОНДІВ В УКРАЇНІ

Пенсійна система покликана забезпечувати громадян надійним, достатнім, реальним та адекватним доходом у старості. Сьогодні в умовах кризи солідарної пенсійної системи та фактичної відсутності обов'язкового накопичувального пенсійного страхування особлива увага у виконанні поставленого завдання повинна приділятися можливостям недержавного пенсійного забезпечення.

Третій рівень пенсійної системи для нашої країни – це зовсім новий напрям соціального та фінансового захисту населення, основною метою якого є формування додаткових джерел фінансового забезпечення громадян після досягнення пенсійного віку. Учасниками системи недержавного пенсійного забезпечення є фізичні особи, на користь яких здійснюються пенсійні внески до недержавного пенсійного фонду (НПФ) та які мають право на отримання пенсійних виплат за рахунок фонду. Виходячи з цього, ставлення людей до системи недержавного пенсійного забезпечення є важливим чинником її розвитку, оскільки особливістю функціонування НПФ є добровільна участь в них як працюючих громадян, так і економічно неактивного населення.

За результатами досліджень суспільної думки українські громадяни більше довіряють державним фінансовим установам, ніж приватним. Так, найбільшою довірою користується – Пенсійний фонд України, на другому

місці – державні банки. Приватним банкам довіряють близько 15% громадян України, страховим компаніям – 11% та інвестиційним фондам – 6%. НПФ довіряють лише 5% респондентів [1]. У зв'язку з цим одним з найактуальнішим питань, пов'язаних з реалізацією потенціалу недержавного пенсійного забезпечення, є питання проведення ефективної роз'яснювальної роботи серед населення та відновлення довіри громадян.

Станом на 30.09.2011 р. адміністраторами НПФ було укладено пенсійні контракти з 59 948 вкладниками, з яких 2 403 вкладники – юридичні особи, на які припадає 1 012,3 млн. грн. або 95,5% пенсійних внесків, та 57 545 вкладників – фізичні особи. Таким чином, розвиток НПФ в Україні зумовлений, головним чином, розвитком корпоративного сегмента ринку, оскільки більше 95% страхових внесків сплачено юридичними особами [2].

Кількість учасників НПФ стабільно зростає протягом останніх років. Разом з тим, темпи приросту даного показника неухильно зменшуються. Якщо у 2008 році кількість учасників НПФ сягнула 482,5 тис. осіб і перевищила показник попереднього року на 73,1%, то за результатами трьох наступних років темп приросту учасників НПФ склав лише 15,7%. Наразі реальна частка працездатного населення, охопленого системою недержавного пенсійного забезпечення, не перевищує 3,5% [2].

Розвиток НПФ в Україні прямо залежить від рівня добробуту громадян, тому економічна доцільність та можливість участі у системі НПЗ існує лише у заможній верстві населення. Підтвердженням цьому слугує той факт, що найбільшого поширення НПФ набули в тих областях, де рівень доходів громадян є найвищим (Київська, Дніпропетровська, Донецька, Харківська).

Заощадження громадян, які є джерелом внесків до НПФ, сьогодні займають лише 11,9% в структурі їхніх витрат. При цьому лівова частка доходів населення витрачається на придбання товарів та послуг (80%) [3]. Загалом можна стверджувати, що добровільність пенсійних накопичень за умов самомотивації є прерогативою багатих суспільств, до числа яких Україна, на жаль, не належить.

Таким чином, проведений аналіз дає підстави для висновку, що дозволити собі здійснювати внески у систему НПЗ на власне пенсійне майбутнє може далеко не кожен громадянин, зважаючи на низький рівень

життя населення нашої країни. З іншої сторони, ті громадяни, які мають можливість створювати певні заощадження, через низьку довіру до економічної та політичної стабільності в нашій країні не поспішають користуватися послугами НПФ.

Певною мірою вирішити дану проблему дозволить формування надійної системи захисту пенсійних накопичень громадян, яка б гарантувала: 1) реалізацію права громадян на обсяг пенсійних виплат, що відповідає сумі накопичених внесків та інвестиційного доходу від їх інвестування; 2) забезпечення суб'єктами інвестування дохідності пенсійних накопичень не нижче розміру, який забезпечує збереження їх купівельної спроможності.

Окрім того, важливим недоліком є відсутність ефективних мотиваційних чинників для участі в системі НПФ та проблема легковажної поведінки людини та її інертності по відношенню до заощаджень на майбутнє. Світовою практикою для вирішення даної проблеми запропонований підхід обов'язкової участі працівників в накопичувальних пенсійних програмах, але виключно на добровільній основі (існує можливість виходу з програми в будь-який момент). Як свідчить досвід, навіть при збереженні в працівника свободи вибору автоматичність включення в програму заощаджень є критично важливою для стимулювання участі громадян в недержавному пенсійному забезпеченні.

Цілком очевидним є те, що розвиток НПФ залежить від рівня життя людей, структури їхніх доходів і бажання брати участь у системі недержавного пенсійного забезпечення. Саме тому для сприяння розвитку вітчизняного ринку пенсійних послуг слід забезпечити: проведення ефективної інформаційної кампанії із роз'яснення необхідності участі громадян і роботодавців у недержавному пенсійному забезпеченні; здійснення змін на законодавчому рівні, спрямованих на захист прав учасників третього рівня, а також надання їм додаткових пільг та стимулів; створення надійної системи гарантій захисту пенсійних накопичень НПФ тощо.

Література:

1. Пенсійна реформа в Україні: дослідження суспільної думки 2010 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: www.finrep.kiev.ua/download/pension_survey_22jul2010_ua.pdf.

2. Підсумки розвитку системи недержавного пенсійного забезпечення за III квартали 2011 року [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.dfp.gov.ua>.

3. Соціально-економічний розвиток України за 2011 рік [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.ukrstat.gov.ua>.

Коломийчук Н. М.

викладач кафедри фінансів

ДИСКУСІЙНІ ПИТАННЯ СУТНОСТІ ДЕРЖАВНОГО ФІНАНСОВОГО КОНТРОЛЮ

Розвиток ринкових відносин в Україні вимагає постійного підвищення ефективності бюджетного процесу, що можливо тільки за умови удосконалення його системи управління шляхом інтеграції та оптимізації всіх функцій управління: планування, обліку, аналізу, контролю та регулювання. При цьому функція контролю забезпечує органи управління необхідною інформацією для розробки і прийняття управлінських рішень.

Важливою складовою контролю є державний фінансовий контроль, який відіграє інтегруючу роль, оскільки взаємоузгоджує функції планування, прогнозування, обліку та аналізу, регулювання. Фінансовий контроль в Україні потребує координації, оскільки не зменшується кількість правопорушень, що виникають у сфері державних фінансів. Їх ефективне попередження та оперативне виявлення можливе завдяки координації діяльності органів, які наділені контрольними повноваженнями.

Різними аспектами проблем державного фінансового контролю займалися вітчизняні фахівці: О. Барановський, Л. Вороніна, І. Дрозд, В. Жуков, О.Василик, Ю. Вознесенський, В. Воротін, М. Єрмошенко, Є.Калюга, В. Кравченко, А. Максюта, В. Мельничук, С. Степашин, Н. Столяров, П. Петренко, В. Родіонова, В. Федосов, В. Шевчук, В. Шохін та інші.

Визначення поняття державного фінансового контролю досліджувались у працях багатьох вітчизняних і зарубіжних вчених, але одностайності у цьому питанні не досягнуто, що зумовлено різним розумінням його сутності.